

Samen Duin- en Bollenstreek

*Omslag: Hoogheemraadschap van
Rijnland, Leiden (NL-LdnHHR),
Kaart van het hoogheemraadschap
van Rijnland : Hillegom - Lisse,
Floris Balthasars, 1615,
inventarisnummer A-4068*

Colofon

©2024

Stichting Graaf Carel van Lynden, Gemeente Lisse

ISBN 978-90-9038263-0

Samenstelling en redactie: Charlotte Ebers, Theo Meskers, Ed Olivier

Eindredactie: Ed Olivier

Vormgeving: Coco Bookmedia, Amersfoort

Druk: Wilco bv, Amersfoort

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

Er is naar gestreefd alle copyrights van de in deze uitgave opgenomen illustraties te achterhalen. Wie desondanks meent alsnog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met de uitgever.

Inhoud

Vooraf en ten geleide	8
Sandra Bechthold <i>Algemeen directeur Keukenhof bv</i>	
Voorwoord	10
Rob Haans <i>Voorzitter Stichting Graaf Carel van Lynden</i>	
Voorwoord	12
Lies Spruit <i>Burgemeester van Lisse</i>	
Keukenhof en Keukenhof - een landgoed met een bijzonder verhaal	14
Charlotte Ebers <i>Museum kasteel Keukenhof</i>	
Dirk Lefeber: ‘Een bloemententoonstelling; dat zou je elk jaar moeten doen’	52
Joop Zwetsloot <i>Stichting D.W. Lefeber Memory</i>	
LAM, gewoon een bijzonder museum	62
Froukje Budding <i>LAM museum</i>	
De Sassenheimse bloembollententoonstellingen tussen 1900 en 1940	68
Gijs Overvliet <i>Stichting Oud Sassenheim</i>	
Abdij van Leeuwenhorst, het laatste klooster voor adellijke vrouwen in Holland	80
Jan Immerzeel <i>Noordwijkerhout Van Toen (NoVaTo)</i>	

'Met kennis van de geschiedenis kijk je anders naar je woonomgeving'	92
Nico Groen en Jan van der Voet <i>Vereniging Oud Lisse</i>	
Drie floraparken in Noordwijk: Keukenhof 'avant la lettre'	102
Kees Verweij <i>Vereniging De Oude Dorpskern Noordwijk</i>	
Het verdwenen Boekenburg	110
Kees den Elzen <i>Historische Kring Voorhout (HKV)</i>	
De lange en moeizame weg naar de restauratie van 't Huys Dever	122
Ed Olivier <i>Stichting Vrienden van Dever</i>	
Genootschap, Museum Noordwijk en Streekmuseum Veldzicht ijzersterk erfgoedtrio	134
Harm Dragt <i>Genootschap Oud Noordwijk (GON)</i>	
Bollencultuur en bloemenkunst	144
Adri de Roon <i>Museum De Zwarte Tulp</i>	
25 jaar natuur- en landschapsversterking in de Bollenstreek	156
Sandra Warmerdam <i>Agrarische Natuur- en Landschaps Vereniging (ANLV) Geestgrond</i>	
De Verlichting (1680-1800) ging aan Warmond niet zomaar voorbij	170
André van Noort <i>Historisch Genootschap Warmelda</i>	
Soldaten van Oranje: tulpen en Engelandvaarders	182
Maurits Huijbrechtse <i>Museum Engelandvaarders</i>	

De bewogen geschiedenis van Slot Teylingen	188
Peter Aronius	
<i>Stichting Beheer Kasteel Teylingen</i>	
Samen op de bres voor erfgoed Duin- en Bollenstreek	200
Marca Bultink en Leo van Steijn	
<i>Cultuurhistorisch Genootschap Duin- en Bollenstreek</i>	
75 jaar Keukenhof: een rijke traditie met perspectief	214
Theo Meskers	
<i>Stichting Graaf Carel van Lynden</i>	

Vooraf en ten geleide

Landgoed Keukenhof met zijn rijksmonumenten en de wereldberoemde bloemententoonstelling is onlosmakelijk verbonden met geschiedenis en traditie van de Duin- en Bollenstreek. Het begint al in de middeleeuwen met de eigenaren van Slot Teylingen en hun jachtgebied in duinen en bossen. Dit gebied wordt Keukenbos en Keukenduyn genoemd, waaruit het nieuw ontstane landgoed in de 17e eeuw de naam Keukenhof krijgt. In de afgelopen ruim 450 jaar maken Lisse, Hillegom, Katwijk, Noordwijk, Noordwijkerhout, Sassenheim en Voorhout op verschillende wijze deel uit van de ontwikkelingsgeschiedenis van landgoed Keukenhof: Vroeger voornamelijk door aan- of verkoop van grond, erfenissen of andere familiale verbanden van de eigenaren van de buitenplaats en in het recentere verleden vooral door de rol van de bloemententoonstelling. Sinds 1949 is 'Keukenhof' op een deel van het landgoed gevestigd. Vanaf 1950 organiseren we hier jaarlijks het internationale showvenster voor de bollenteelt met een grote impact voor de Duin- en Bollenstreek en het Nederlandse voorjaarstoerisme.

De Duin- en Bollenstreek heeft een groot aantal stichtingen, verenigingen, genootschappen en musea die zich bezighouden met de cultuurhistorische ontwikkeling van de streek. Ze bieden door onderzoek, publicaties en tentoonstellingen verschillende platforms voor het bijzondere verhaal van de streek. Door hun werk wordt het hechte verband in de regio duidelijk en zichtbaar gemaakt; een regio met een rijk verleden en vol van verhalen die nog lang niet allemaal verteld zijn.

2024 is voor ons een bijzonder jaar: 75 jaar Keukenhof is niet alleen reden voor een speciale editie van de bloemententoonstelling, maar ook een mooie aanleiding om stil te staan bij de onderlinge samenwerking van de verschillende cultuur- en cultuurhistorische instanties in de Duin- en Bollenstreek.

Mogelijk gemaakt door de gemeente Lisse en Stichting Graaf Carel van Lynden, biedt deze publicatie een podium voor deze samenwerking. Veel dank aan iedereen die hier aan heeft meegewerkt.

Ik geloof dat wij samenwerking nodig hebben, om het verleden vast te leggen en de toekomst samen te vormen. Ik verheug me erop om hier de komende jaren met Keukenhof deel van te mogen uitmaken. Veel leesplezier.

Sandra Bechtholt

Algemeen directeur Keukenhof

Voorwoord

Het bestuur van de Stichting Graaf Carel van Lynden is er trots op dat het binnen ons bijzondere landgoed Keukenhof zo'n prachtige bloementoonstelling mag faciliteren. Veel mensen verdienen lof voor hun aandeel in het opbouwen van de internationale naamsbekendheid van Keukenhof met miljoenen bezoekers uit meer dan 100 landen van alle continenten. De bloementoonstelling Keukenhof is in 75 jaar uitgegroeid tot een A-merk en een hoeksteen van het inkomend toerisme in het voorjaar.

Vanaf deze plaats is het goed om stil te staan bij het draagvlak voor Keukenhof onder inwoners, ondernemers en bestuur van de gemeente. Er is een mooie synergie tussen de bloei van ons park, de werkgelegenheid die dat brengt in het voorjaar en de bestedingen die onze organisatie doet in de streek.

Onze stichting en de bloembollensector hebben een verbond. Enerzijds om het showvenster voor de sector optimaal te presenteren aan het publiek. Anderzijds om met elkaar te werken aan een nieuwe toekomst. De bloembollensector slaat wegen in waarmee ze de teelt toekomstbestendig maakt, ook voor komende generaties. Keukenhof is daar op de achtergrond graag bij betrokken met steun en een helpende hand. Werkend aan nieuwe successen voor de sector en haar showvenster.

Maar laten we ook oog hebben voor de bijzondere kwaliteiten van het landgoed en de samenwerking met de gemeente Lisse. Dit zorgt ervoor, dat we met elkaar een laagdrempelig gebied hebben ontwikkeld waar het voor de inwoners van de Duin- en Bollenstreek goed vertoeven is. Voor een heerlijke wandeling rond Kasteel Keukenhof en de kinderboerderij, ongeacht in welk seizoen. Of een rondleiding door het kasteel, een hapje eten in de Hofboerderij of een businessmeeting in het Koetshuis.

Keukenhof is één met Lisse en de Duin- en Bollenstreek. Ook daar mogen we elkaar bij het verschijnen van deze uitgave mee feliciteren. Ik wens u veel leesplezier.

Rob Haans,

Voorzitter Stichting Graaf Carel van Lynden

Voorwoord

Elk jaar komen meer dan een miljoen mensen uit binnen- en buitenland naar de Keukenhof om te kijken naar de bloemenpracht in het park. En ook Lissers bezoeken het park graag, we zijn er trots op. Dit jaar opent de Keukenhof voor de 75^e keer haar deuren. Een geweldige mijlpaal waar we met dit prachtige boek graag bij stil staan. Want Keukenhof is niet alleen een mooie tentoonstelling, maar levert ook een geweldige bijdrage aan het imago van de Duin- en Bollenstreek als bakermat voor de bloembollenteelt in Nederland. Daar passen vanuit de regio welgemeende felicitaties bij!

Dit boek is een mooi voorbeeld van de wijze, waarop de Stichting Graaf Carel van Lynden, als eigenaar van landgoed Keukenhof en de gemeente Lisse met elkaar samenwerken. Het boek geeft een interessante terugblik op de jaren die achter ons liggen. De Keukenhof heeft onze streek ondernemerschap en welvaart gebracht. In het boek wordt ook vooruit gekeken, het laat zien hoe de bloembollensector met elkaar werkt aan een toekomstbestendige teelt. De wijze waarop zij dat met elkaar oppakken legt de basis onder het voortbestaan van de sector als één van de economische dragers voor onze streek en ver daarbuiten. Dat is een compliment waard en moeten we koesteren. En dat geldt natuurlijk ook voor Keukenhof als het showvenster van de sector.

De jubilerende bloemententoonstelling is onlosmakelijk verbonden met het omliggende landgoed Keukenhof. De bijzondere monumentale panden op het terrein zijn in goede handen bij de stichting. De Stichting Graaf Carel van Lynden staat daarin niet alleen. In dit cultuurboek is een mooie inventarisatie gebundeld van de activiteiten van vrijwel alle organisaties die zich inspannen voor het erfgoed in de totale Duin- en Bollenstreek. Dat is op zichzelf al een imposante opsomming. Denk aan 't Huys Dever in Lisse, slot Teylingen of landgoed Offem in Noordwijk. Het jubileum van de bloemententoonstelling straalt ook af op deze monumenten.

Als inwoner van deze mooie streek durf ik te stellen dat deze mooie uitgave eigenlijk niet mag ontbreken in de boekenkast. Namens het gemeentebestuur wens ik u enorm veel leesplezier. Hopelijk treffen we elkaar in het bloemenpark, dat in 2024 75 jaar bestaat. Graag tot dan!

Lies Spruit,
Burgemeester van Lisse

JACOBA BAVARIÆ COMES . 29 . HOLLANDIÆ
ET ZELANDIÆ IMPERAVIT ANNOS . 10 . RESIGNAVIT
A.º . 1433 .

Keukenhof en Keukenhof - een landgoed met een bijzonder verhaal

Charlotte Ebers

Het huidige landgoed Keukenhof in Lisse omvat 244 hectare en is met in totaal 17 rijksmonumenten een van de meest volledig bewaard gebleven landgoederen van Nederland. De naam Keukenhof is wereldberoemd geworden door het lentepark Keukenhof dat in 1949 op een klein deel van het landgoed is ontstaan en sinds 1950 elk voorjaar zijn deuren voor het publiek opent.

De naam Keukenhof verwijst naar de middeleeuwen. Het oorspronkelijke bos-, oud duin- en veengebied ten zuidwesten van het huidige landgoed Keukenhof hoort in de 13^e eeuw bij de bezittingen van de graven van Teylingen. Hun stamslot Teylingen dateert uit de eerste helft van de 13^e eeuw. De opbrengsten uit bos, duinen en veen: wild, hout en turf, zijn bestemd voor de keuken van slot Teylingen. Daardoor wordt het gebied 'Koecken Duijn' en 'Koeckenbos' genoemd. Vlees is een belangrijk bestanddeel van de maaltijden van de adel en de jacht maakt slot Teylingen onafhankelijk.

In 1283 valt het slot met zijn uitgestrekte bezittingen aan de grafelijkheid van Holland. Het wordt hoofdzetel van de grafelijke houtvesterij met toezicht op de jacht van de graven. Het leven van de laatste erfdochter, gravin Jacoba van Beieren (1401-1436) heeft altijd tot de verbeelding gesproken. Jacoba is het enige kind van graaf Willem VI van Holland en is zijn beoogde opvolgster. Omdat rond de grafelijke opvolgingskwesties al eerder een burgeroorlog was uitgebroken, zet Willem zich al vroeg in om de positie van zijn dochter te versterken. Ondanks al zijn pogingen claimt zijn broer dat Jacoba als vrouw niet gerechtigd is dit gebied. Hij wordt hierin gesteund door de Duitse keizer, de officiële leenheer van Holland. Ondanks een lang gevecht en vier huwelijken

*Jacoba van Beieren,
Hollandse School,
circa 1600.*
collectie Haags
Historisch Museum

heeft Jacoba nooit kunnen regeren en moet zij de laatste vier jaar van haar leven in ballingschap op Teylingen verblijven. Zij gaat in het Keukenbos op valkenjacht en maakt het gebied door haar lot tot in onze tijd bekend: Jacoba wordt in 1950 symboolfiguur voor de bloemententoonstelling 'Keukenhof'.

Door oorlogen en de politieke onrust in de voorgeschiedenis van de Republiek der Verenigde Nederlanden vallen 'Koecken Duijn' (Keukenduin) en 'Koecken Bos' (Keukenbos) aan verschillende eigenaren.

Adriaen Maertensz. Block en het koloniale verleden van Keukenhof

Vroeg in de 17^e eeuw begint het afzanden van de oude duinen (strandwallen) en het gebied wordt opnieuw commercieel interessant. Zand is een waardevolle grondstof voor het maken van dijken, het ophogen van laag gelegen gronden en de stedenbouw in de beginnende Gouden Eeuw. VOC-commandeur Adriaen Maertensz. Block (of Blocq) uit Gouda (1581 of 82/1661) koopt na terugkomst in Nederland eind 1617 huizen en grond binnen de Heerlijkheid Lisse, waar zijn schoonfamilie woonachtig is. Onder deze aankopen is ook het royale herenhuis Rosendaal (in 1962 gesloopt), waar hij met zijn vrouw Catharina van der Laan (of Laen) tot aan zijn volgende reis voor de VOC gaat wonen. In 1630 wordt Block definitief uit dienst van de VOC ontslagen en voor omkoperij en onzedelijk gedrag veroordeeld. Hij keert in 1631 weer terug naar Nederland en gaat in Lisse verder met het vergroten van zijn bezit. In 1638 koopt hij 36 morgen Keukenduin van zijn zwagers Van der Laan. Met de tweede aankoop van zijn zwagers, het leengoed Ter Specke in 1646, wordt hij volgens de belastingaanslagen de rijkste man van Lisse. Op Ter Specke woont Block al sinds 1645 en hij zal er tot zijn dood in 1661 blijven wonen.

Huize Keukenhof

Adriaen Maertensz. Block laat het Keukenduin verder afzanden en neemt het besluit om op de afgezande grond een herenhuis, stallingen met koetshuis en een boerderij te bouwen. Hij noemt deze nieuwe buitenplaats 'Keuckenhoeff'. De aangenomen dateringen van 1641 voor de bouw van 'Huize Keukenhof' en 1643 voor de boerderij blijken na onderzoek van het voor de datering gebruikte archiefstuk uit het gemeentearchief Lisse niet zo nauwkeurig te kunnen worden aangehouden. In het, request van schout en gezworenen te Lisse, van 1657¹ om het 'Quoijer vande verpondinge' over 'de nieuw getimmerde huysen ten plattelande van Lisse' te mogen verminderen wordt Block onder verschillende schrijfwijzen van zijn naam voor de jaren 1634, 1641, 1643 en 1650 voor een aantal huizen opgevoerd. De huizen worden verder niet benoemd. Naar aanleiding van de genoemde bedragen en het aantal huizen kan

¹ Erfgoed Leiden en omstreken, archief van schout en gerechte, gemeente Lisse, 1657, archief nr. 224.

1641	Jon. sluven Block woonhuys	0	—	1640	Barnt bockmans woord- wotborings	2	—	9	—	6
1650	Barnt Adriaens den woonhuys	1	—	1652	Dina Jans adpen	2	—	13	—	
1641	Matheus Block den woonhuys	2	—	1644	Commerctge adperts adpen	2	—	13	—	
1640	floris cornel boecker den woonhuys	2	—	1645	Leontge gijmens adpen	2	—	9	—	6
1643	Clas Jans den woonhuys	1	—	1650	Coru corneliss woonhuys	3	—	0	—	
1645	Loter corneliss cornel den woonhuys	1	—	1646	Corulas willens den woonhuys	2	—	10	—	
1643	Dijmbert floriss den woonhuys	1	—	1650	Millem @ Jansen den woonhuys	3	—	10	—	
1646	Jan floriss den woonhuys	2	—	1650	Jacomyntgen Jans den woonhuys	3	—	10	—	
1647	Barnt Adriaens woord bockerings	4	—	1642	Jes de fgen van Gijlbergs Jans den woonhuys	3	—	0	—	
1640	Lot Huys woud heer van Blockmans	17	—	1642	Barnt willens den woonhuys	3	—	0	—	

Quoijer vande verpon-
dinge over de nieuw
getimmerde huysen ten
plattelande van Lisse,
gemeente Lisse, 1657,
pagina 2.

worden vastgesteld dat hij voor het landhuis Keukenhof en de boerderij in 1650 al belasting betaalt. Keukenhof is dus na 1638 en voor 1650 gebouwd.

Niet bekend is of Block Huize Keukenhof zelf als woonplaats heeft gebruikt. Na zijn dood wordt het ingewikkeld. Adriaen Block heeft bij zijn overlijden in 1661 geen wettige nakomelingen meer in leven. Zijn vrouw Catharina overlijdt al in 1660 en hun twee kinderen zijn eerder al gestorven. In zijn verschillende testamenten is gedocumenteerd dat Block voornemens was om Keukenhof na te laten aan zijn twee buitenechtelijke kinderen, in de praktijk van de 17^e eeuw niet eens zo bijzonder. Uiteindelijk blijft zijn bezit in handen van de familie van zijn vrouw, de familie Van der Laan. Huize Keukenhof met al zijn bezittingen wordt in 1662 verkocht en een tijdperk van verkoop en verhuur van Keukenhof begint. Het wordt voor velen een lucratieve investering, soms met een winst van 20.000 gulden binnen een maand tijd tussen aan- en verkoop van de buitenplaats.

*Monogram Hendrik van Hove/
Johanna Groenhout boven de
schouw in de Blauwe Salon,
kasteel Keukenhof.*

Sporen van de 17^e en 18^e eeuw

De bewoners van landgoed Keukenhof in de late 17^e en in de 18^e eeuw hebben weinig nu nog zichtbare sporen op het landgoed en in het herenhuis achtergelaten. In 1666 wordt Hendrik

van Hove(n) uit Amsterdam de vierde eigenaar van Keukenhof. Hij had de boerderij van het landgoed al in 1662 gekocht en verpacht. In 1692 koopt hij Keukenduin dat in de handen van de schoonfamilie van Block was gekomen. Zo komt Keukenduin weer terug bij het bezit van landgoed Keukenhof. Zijn zoon Hendrik jr. erft in 1667 buitenplaats Keukenhof. Samen met zijn echtgenote, Johanna Groenhout, drukt hij zijn stempel op zijn eigendom. Van Hove junior breidt het landgoed door grondaankoop verder uit en verfraait de tuin en het huis. In de huidige eetkamer hangt een statieportret van het landgoed, een schilderij in opdracht van de trotse eigenaar: Ongesigneerd en ongedateerd moet het werk op basis van tuin- en wegaanleg zijn ontstaan tussen 1690 en 1693. Links en rechts boven de hoofdingang aan de noordzijde van het huis zijn guirlandes met de wapens van Van Hove en Groenhout te herkennen. Dezelfde wapens die ook op de zuilen van het ingangshek te zien zijn.

Wapen dragende leeuwen presenteren links het wapen van Van Hove en rechts dat van het geslacht Groenhout. Hiervan is niets bewaard gebleven, maar boven de 17^e-eeuwse gemarmerde schouw in de Blauwe Salon hangt nog steeds hun monogram HVH en JG.

Op het schilderij is de tuin in classicistische stijl symmetrisch aangelegd met utiliteitsbomen (fruit en walnoot), scheerheggen tussen de vakken en een grote tuinpaviljoen rechts van het voorplein. Halverwege de toegangsweg bevindt zich een tweede poort met links en rechts een koepelgebouw. Bij werkzaamheden aan het voorterrein begin van de 21^e eeuw bleken de fundamenten hiervan nog onder het huidige voorterrein aanwezig te zijn. Documentatie hierover bestaat helaas niet. Ook van het 'haventje' rechts van de weg zijn sporen in de grond gevonden, ook deze zijn niet gedocumenteerd. Beide observaties berusten op de herinnering van medewerkers die bij de bouwwerkzaamheden betrokken waren.

De nieuwe tuinaanleg

Ten oosten van het huis begint Van Hove rond 1694 met het aanleggen van een geometrische terrassentuin met opgeworpen wallen, de 'Nieuwe Plantage'. Hij laat diepe sleuven ten oosten van het herenhuis uitgraven, de zogeheten schietbanen. Aan het einde van de middelste sleuf is een hoge, kunstmatige heuvel opgeworpen, heuvel 'Meerzicht', ooit voorzien van een theekoepeltje, van waaruit men meer zicht had op de tuin en het huis. Achter de terrassentuin en achter Meerzicht, legt Van Hove later het

*Buitenplaats Keukenhof,
ca. 1690.*
collectie museum
kasteel Keukenhof

'achterbos' aan (de huidige Nieuwe Plantage) met een symmetrisch laanpatroon en bomen. Tussen huis en terrassentuin loopt de 'Lozerweg' (huidige Loosterweg) met een slinger en duidelijk niet rechtlijnig gevoegd dwars door de nieuwe opzet van het terrein. Daar brengt Van Hove verandering in en in 1694 loopt de nieuwe Loosterweg Zuid kaarsrecht als westgrens van de Nieuwe Plantage. De uitbreiding van de tuin in de 17^e eeuw

*Sfinxen, begin 18e eeuw,
ingang kasteel
Wildenborch, Vorden.*

in het Keukenduin is nog duidelijk te zien. Deze restanten van een geometrische classicistische terrassentuin uit deze tijd zijn – voor zover bekend – uniek in Nederland.

Na het overlijden van Hendrik van Hove in 1707 en zijn vrouw in 1719 wordt Joan Henry van Heemskerk de nieuwe eigenaar van Keukenhof. Het huis is intussen behoorlijk in waarde gestegen en met Van Heemskerk begint in de 18^e eeuw een nieuw tijdperk op Keukenhof. Het is vooral de verdere verfraaiing van de tuin die hem bezig lijkt te houden. Hij zorgt er na veel juridisch gesteggel voor dat de openbare Loosterweg Zuid wordt omgelegd, die nu wel, recht maar nog steeds dwars door zijn achtertuin loopt. Tenslotte realiseert hij tenslotte een moderne Franse tuin met een grote collectie beelden in een beeldentuin op de 'Nieuwe Plantagie'. Deze beelden worden pas in de boedelveiling van 1746 verkocht. Enkele werken zijn bewaard gebleven, zoals de twee zandstenen sfinxen, die nu nog voor de ingang van kasteel Wildenborch in Vorden/Lochem staan.

Twee groepen van J. C. De Cock, het Voorjaar en het Najaar maken deel uit van de collectie van Teylers Museum in Haarlem. Misschien het laatste werk uit deze collectie is een 18^e-eeuwse jonker met hond die tot aan zijn de diefstal in november 1984 op een stenen sokkel aan de oostkant van het

*'Jonker met hond', begin
18e eeuw, oostkant kasteel
Keukenhof, ca. 1990.*

huis stond. De huidige Amor met peil en boog is slechts een vervanger van de voormalige pracht.

Ook in het huis vinden veranderingen plaats. Aan de zuidkant wordt het gebouw met een rechte aanbouw (Avant corps) over twee verdiepingen verlengd. De hal vanaf de ingang aan de noordzijde wordt voorzien van een marmeren vloer. Hierdoor krijgt men een directe toegang tot de tuin op de begane grond en een zonnige salon op de eerste verdieping. Voor zover bekend blijft de architectuur van het gebouw tot aan de grote transformatie tot kasteel tussen 1854 en 1866 ongewijzigd.

Keukenhof en buitenplaats Zandvliet

Gedurende de 18^e eeuw wordt Keukenhof onder zijn eigenaren een machtige en grote buitenplaats. Aan de overkant van de toenmalige Veenderweg (de huidige Stationsweg was onderverdeeld in Delfweg en Veenderweg op het stuk vanaf het landgoed richting Lisse) ligt de buitenplaats Sandvliet. De naam wijzigt pas eind van de 18^e eeuw in Zandvliet, met herenhuis, boerderijen zoals Oud-Zandvliet, Franse tuin en bijgebouwen. Zijn grote bloeitijd viert Zandvliet onder Jacob Adriaan baron du Tour (1734-1780), vanaf 1760 nieuwe eigenaar van de buitenplaats. Hij realiseert vanaf 1767 een lusthof met gebouwen, exotische tuin met menagerie, Turkse tent en fonteinen.

Gevelsteen van Zandvliet.
collectie museum
kasteel Keukenhof

Geheel volgens de mode van die tijd verandert hij zijn buitenplaats van stijl. De oorspronkelijke Frans-classicistische tuin transformeert in een vroege versie van de Engelse landschapsstijl met zogeheten follies (tuinsieraden), slingerpaden en waterpartijen. Al in 1772 komt een klein stuk Zandvliet in het bezit van Keukenhof. Door de verlegging van de Veenderweg kwam een deel Keukenhof aan de overkant van de weg te liggen, terwijl een perceel vlak voor de ingang van Keukenhof bij Zandvliet hoorde. Door slimme grondruil krijgt Hendrik Nieuwland van Keukenhof ten noorden van zijn herenhuis nu meer plek voor een inrijhek bij zijn ingang en bovendien vrije doorvaart voor zijn schuiten door de Zandsloot.

Hierdoor kan hij met zijn schip zonder problemen vanuit Amsterdam via het Haarlemmermeer bij zijn buitenplaats komen. Belangrijk, want voor het verblijf tijdens het seizoen moet de gehele huisraad meeverhuizen en vervolgens voor de winter weer terug naar het huis in de stad. Ook de realisatie van de losplaats, een klein haventje bij Keukenhof is nu zonder problemen mogelijk. Baron du Tour krijgt in ruil een groot perceel voor de uitbreiding van zijn fraaie tuin inclusief menagerie. Het wordt de perfecte bui-

't Hoogje, 1900.
collectie museum
kasteel Keukenhof

